

528

ΛΟΓΟΛΟΣΙΑ

ΤΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓ. ΣΧΟΛΗΣ

ΑΡΧΙΜ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΣΤΡΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ

1910—1911

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

~~~~~
1911

ΛΟΓΟΛΟΣΙΑ

ΤΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓ. ΣΧΟΛΗΣ

ΑΡΧΙΜ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΣΤΡΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

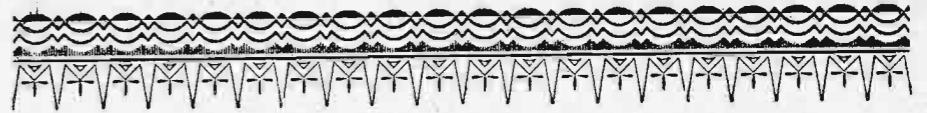
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ

1910—1911

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1911

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ἀρχιμ. Γερμανοῦ Στροννοπούλου

κατὰ τὸ ἔτος 1910 – 1911

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιώτατοι ἱεράρχαι

Φιλόμουσον ἀκροατήριον,

Ἐπτά πρὸς τοῖς ἐξήκοντα διέρρευσαν μεγάλου Διὸς ἔνιαυ-
τοι, ἐξ ὅτου ὁ ἔνθεος πρὸς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ζῆλος σεβα-
σμίου πρωθιεράρχου, τοῦ ἀοιδίμου Γερμανοῦ τοῦ Δ' καὶ ὁμο-
τρόπων αὐτοῦ ἱεραρχῶν καὶ ἡ ἀληθῶς ἀποστολικὴ πρὸς ἀνύ-
ψωσιν τοῦ γοήτρου τῆς μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας δρᾶσις τοῦ
διδασκάλου Κωνσταντίνου τοῦ Τυπάλδου ἔπηξαν καὶ ἐστε-
ρέωσαν ἐπὶ τοῦ περιβλέπτου λόφου τῆς Νέας Σιών τὸ εὐαγές
τοῦτο τῶν χρηστῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐλπίδων φυτώριον. Εἶη
αἰωνία ἡ μνήμη αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς! Καὶ
καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα ἀνύστακτος ἐξεδηλώθη
ἡ στοργὴ καὶ ἡ ἀφοσίωσις τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ
πεφιλημένον τοῦτο τῶν ἰδίων πόνων καὶ ὠδίνων γέννημα ἐν
τῷ προσώπῳ τοῦ προκαθημένου τῶν κατὰ ἀνατολὰς Ἐκκλη-
σιῶν, τῆς περὶ Αὐτὸν σεβασμίας τῶν ἁγίων ἀρχιερέων πλειά-

δος και συνόλου τῆς ἱεραρχίης τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἀνύστακτος καὶ ἐν ἡμέραις εἰρήνης καὶ νηνεμίας καὶ ἐν καιροῖς τρυχώδεσι καὶ ἀπειλητικοῖς καὶ δὴ καὶ ἐν ὧραις κινδύνων ἐκ ψευδαδελφῶν καὶ ἐπιβουλῶν ἐξ ἔθνῶν. Δόξα καὶ τιμὴ κατὰ τὴν εὔσημον ταύτην ὥραν τοῖς ἀόκνοις προτάταις τῆς ἱεράς Θεολογικῆς Σχολῆς!

Ἄλλ' ἄρα γε πρὸς τὴν ἀκοίμητον ταύτην στοργὴν καὶ τὴν διηνεκῆ περὶ αὐτῆς φροντίδα ἀνταπεκρίθη διὰ καρπῶν ἀνταξίῶν ἡ ἱερά Θεολογικὴ Σχολὴ καὶ δύναται ἀνασκοποῦσα νῦν τὸν μέχρι τοῦδε ὑπ' αὐτῆς διανυθέντα μακρὸν δόλιχον μετ' ἐγκαυχῆσεώς τινος νὰ εἴπῃ, ὅτι οὐδὲν τὸ δέον ὄπερ ἐκάστοτε ὑπ' αὐτῆς οὐκ ἐτελέσθη; Ἡ δυσχέρεια τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἀπλοῦν τοῦτο ἐξ ἐπιπολῆς φαινόμενον ἐρώτημα, τότε μόνον ἐκτιμᾶται προσηκόντως, ὅταν ληθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὡς ἐφόδια ἀπαραίτητα εἰς τὴν ὀρθὴν κρίσιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ ἔργου τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἀπαιτοῦνται ἔνθεν μὲν ἀσφαλῆς καὶ ἀπροκτάληπτος γνῶσις τῆς τότε καὶ τῆς νῦν καταστάσεως τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ δὴ τῆς ἀνωτάτης αὐτοῦ βαθμίδος, ἐτέρωθεν δὲ σαφῆς ἀντίληψις τοῦ πολυμεροῦς σκοποῦ, οὗ στοχάζεται ἡ ἱερά αὕτη Σχολή, τῶν μέσων, δι' ὧν ἐπιδιώκει τὴν ἐπιτυχίαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὄρων, ὑφ' οἷς αὕτη λειτουργεῖ. Διότι ἡ ἀθέτησις καὶ ἐνός μόνου τῶν ἐφοδίων τούτων εὐχερῶς θὰ ἠδύνετο νὰ ἀπαγάγῃ ἢ εἰς τὴν εὐρείαν καὶ ἀτέρμονα λεωφόρον τοῦ ψόγου καὶ τῆς κατακρίσεως παντός τοῦ ἔργου αὐτῆς ἢ εἰς ἀκρίτους καὶ ἐπιπολαίους ἐγκωμίων καὶ ἐπαίνων διηοράμβους εἰς τὰ ὑπ' αὐτῆς συντελεσθέντα θαύματα. Ὅτι συμβαίνει συνηθέστερον τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον οὐδόλως θαυμαστόν. Εἶνε φυσικὴ τοῦ χρόνου ιδιότης καὶ ἐνέργεια νὰ ἀπαλείφῃ μὲν ἐκ τῆς μνήμης τῶν πολλῶν τὰ σκιερὰ τῆς εἰκόνας τοῦ παρελθόντος σημεῖα, νὰ

φωτίζει δὲ καὶ ἀναδεικνύῃ πᾶν ὅ,τι φαίνεται ὑπερκείμενον τῆς ἐν τῷ παρόντι κρατούσης κατὰ κινῶνα γενικῆς ἀθλιότητος. Ἄλλ' ὅταν ἡ δόξα τῆς ἀμερολήπτου ἱστορικῆς ἐκζητήσεως καὶ ἐρεῦνης φωτίτῃ τὰ ἐρέβη τοῦ παρελθόντος καὶ εἰσδύσασθαι εἰς τὰ ἄδυτα τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ἀποκλύψῃ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας τὸ βῆθος τῶν ἀτελειῶν καὶ ἀδυναμιῶν τοῦ παρελθόντος, τότε καταπίπτει καὶ ἡ ἐπὶ τῶν ὁμμάτων τῶν πολλῶν τέως ἐπικκημένη ἀχλὺς καὶ ἀποδίδοται δικαιοσύνη καὶ εἰς τὸ ἐλεεινὸν καὶ ἐξουθενημένον πάρον. Τὸ ἔργον τοῦτο ὡς δυνάμενον πόρρω νὰ βάλῃ τοῦ νῦν σκοπούμενου ἐπαφιέντες εἰς τὸν μέλλοντα νὰ συγγράψῃ ἀληθῆ ἱστορίαν τῆς ἱεράς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐν ἀρρήκτῳ συνδέσμῳ πρὸς τὴν ταυτόχρονον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, περιοριζόμεθα εἰς σαφῆ καὶ ἀπέριττον ἔκθεσιν τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ ἀπροσκοπτῶς καὶ αἰσίως διανυθέν ἔτος ὑπὸ τὰς κυριωτέρας αὐτοῦ ὀψεις. Εἴθε δὲ ἡ ἀφήγησις αὕτη τυγχάνουσθαι νῦν προθύμου τῆς ἡμετέρας εὐηκοίας νὰ ἀπολαύσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι δικαίων ἔμα καὶ ἐπεικῶν κριτῶν.

*
* *

Λήγοντος τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους ὑπῆρχον ἐν τῇ σχολῇ μεθῆται ἐν συνόλῳ πενήτηκοντα καὶ ἑξ, ὧν 9 ἀπετέλουν τὴν Ζ', 7 τὴν ΣΤ', 10 τὴν Ε', 7 τὴν Δ', 13 τὴν Γ' καὶ 10 τὴν Β' τάξιν. Καὶ τοὶ δὲ αἰτήσεις πρὸς εἰσαγωγὴν ἀρμοδίως ὑπεβλήθησαν καὶ παρεπέμφθησαν 29, ἐν τούτοις εἰς τὴν Σχολὴν, ὅπως ὑποστῶσι τὴν τε ἰατρικὴν καὶ τὴν ἐνώπιον τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου ἐξέτασιν προσῆλθον μόνον εἴκοσι καὶ ἑπτὰ. Τούτων δὲ ἀπερρίφθησαν δύο, ὁμοφώνῳ διαγνώμῃ τοῦ τακτικοῦ ἱατροῦ τῆς Σχολῆς καὶ τοῦ προθύμου καὶ ἀφιλοκερδῶς ἀναλαβόντος προσκλήσει τῆς σε-

βαστῆς Ἐφορίας κοινῇ μετὰ τοῦ πρώτου τὴν ἐξέτασιν τῶν εἰσαγομένων μαθητῶν ἱατροῦ τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς κ. Παρσκευοπούλου καὶ ἕνδεκα ὑπὸ τοῦ καθηγητικοῦ Συλλόγου ἄτε μὴ κεκτημένοι τὰ ἀπαραίτητα πρὸς εὐδόκιμον σπουδὴν ἐφόδια, εἰς δὲ καίπερ ὑπὸ τῆς νενομισμένην δοκιμασίαν ἀπεκλείσθη ὑπὸ τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας διὰ λόγους θεόντως ὑπ' αὐτῆς ἐκτιμηθέντας. Οὕτω νέοι μαθηταὶ εἰσηλθόντες εἰς τὴν Σχολὴν 13, ὧν 3 εἰς τὴν Δ', 1 εἰς τὴν Γ', 1 εἰς τὴν Β' καὶ 8 εἰς τὴν Α'. Ἡ τελευταία αὕτη τάξις ἐπηυξήθη προσέτι διὰ τριῶν ἐτέρων μαθητῶν, ἑνὸς, ὅστις ἀπομακρυνθεὶς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἔνεκεν ὀφθαλμικῆς παθήσεως ἐπανῆλθεν ἤδη μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν τῆς υἰείας αὐτοῦ, καὶ δύο ἀραβοφῶνων ἐκ τοῦ κλίματος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, οἵτινες εἰσαχθέντες πέρυσιν εἰς τὴν Σχολὴν διέμειναν τὸ πρῶτον ἔτος ὡς ἀκροαταί, παρασκευαζόμενοι κατ' ἰδίαν διὰ τῆς ἐκμάθησός τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἵνα τὸ ἐπόμενον καταταχθῶσιν εἰς τὴν Α' αὐτῆς τάξιν. Κατὰ ταῦτα ἡ Σχολὴ κατὰ τὸ διηρηθεῖσαν ἔτος, ἠρίθμει δύο πρὸς τοὺς ἐβδομήκοντα μαθητάς τεταγμένους 9 εἰς τὴν Ζ', 7 εἰς τὴν ΣΤ', 10 εἰς τὴν Ε', 10 εἰς τὴν Δ', 14 εἰς τὴν Γ', 11 εἰς τὴν Β' καὶ 11 εἰς τὴν Α' τάξιν. Ἐκ τῶν νεωστὶ δὲ προσληφθέντων 13 μαθητῶν ὤρμωσαν κατ' ἐπαρχίας 1 ἐξ Ἐφέτου, 1 ἐξ Ἡρακλείας, 1 ἐκ Κυζίκου, 1 ἐκ Χαλκηδόνος, 1 ἐξ Ἰκονίου, 1 ἐκ Σερρών, 1 ἐκ Μηθύμνης, 1 ἐκ Χίου, 1 ἐξ Ἐλασσῶνος, 1 ἐκ Μετρῶν, 1 ἐκ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου ὑπότροφος τῆς Ἱ. Μονῆς Κύκκου, 1 ἐκ Ναζαρέτ τῆς Παλαιστίνης, ὑπότροφος τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ 1 ἐκ Καίρου ὑπότροφος τοῦ Μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. Ἐξάρτας ἐπανειλημμένως ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης τὴν σπουδαιότητα, ἣν κέκτηται ἢ ἐπιτυχῆς

ἢ μὴ ἐκλογή τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν ἱεράν θεολογικὴν Σχολὴν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας μετὰ λύπης παρετήρησα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ τὸν πενιχρὸν τῶν εἰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις προσελθόντων ἀριθμὸν καὶ τὸ πολλαχῶς ἀκατάριστον πλείστων ἐξ αὐτῶν. Ὑποβαλὼν δ' ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ταῦτα τῇ σεβαστῇ Ἐφορίᾳ καὶ ὑποδείξας τὸν τρόπον τῆς θεραπείας τοῦ κακοῦ θερμὴν ποιούμεαι καὶ νῦν ἔκκλησιν πρὸς τε τὴν Ἑμετέραν Θ. Παναγιώτητα καὶ τοὺς περὶ Αὐτὴν σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας, ὅπως δι' ἐγκυκλίου συστηθῇ τοῖς ἀρχιερεῦσι τοῦ οἴκουμηνικοῦ θρόνου ἢ καταβολὴ μεγίστης προσοχῆς πρὸς τὴν ἐκλογήν καὶ ἀποστολὴν μαθητῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν εἰς τὴν ἱεράν Θεολογικὴν Σχολὴν, μαθητῶν κεκτημένων οὐ μόνον νοῦ δεξιότητα καὶ ἐπιμέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἥθους χρηστότητα καὶ στοιχεῖα θρησκευτικῆς οἰκοθεν ἀγωγῆς καὶ μορφώσεως. Διότι εἶνε λυπηρὸν, ἵνα μὴ εἴπω πολλῶν δακρύων ἄξιον, ὅτι ὁ καθαρισμὸς τοῦ σώματος τῆς μελλούσης διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἐπαφίεται εἰς τὴν τύχην καὶ τὸ μοιραῖον, καίτοι ἐξ ἡμῶν καὶ τῆς ἡμετέρας προθυμίας καὶ ἐνεργείας ἤρτηται νὰ παρασκευάσωμεν αὐτὸ ἄρτιον καὶ ἱκανὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν. Μὴ λησμονώμεν, ὅτι ἰσχύει καὶ ἐν τῇ περαιτέρῳ θρησκευτικῇ καὶ ἠθικῇ μορφώσει τὸ ἐν ἀναλόγῳ περιστάσει ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ρηθὲν «ὃ τις σπείρει, τοῦτο καὶ θερίσει» καὶ τὸ τοῦ Κυρίου ὅτι «οὔτε ἐξ ἀκνήθων συλλέγουσι σταφυλὰς οὔτε ἐκ τριβάλλων σῦκα».

*
**

Μεταβαίνοντες μετὰ τὰς στατιστικὰς ταύτας πληροφορίας εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως τῆς ἡμε-

τέρας Σχολῆς κατὰ τὸ διανυθὲν ἔτος νομίζομεν, ὅτι δὲν ὀφείλομεν διὰ βραχέων καὶ ἐπιπολαίως νὰ παρέλθωμεν τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς σχολικῆς ἡμῶν ζωῆς. Ἐάν περι πάντων ἀνεξικρέτως ἀληθεύῃ τὸ ἀρχαῖον «νοῦς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ», τοῦτο ἀληθεύει πολλῶ μᾶλλον περὶ μαθητῶν, τῶν ὁποίων ἢ τε πνευματικὴ μόρφωσις καὶ ἢ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησις συμπύπτει ἀκριβῶς πρὸς τὸν χρόνον τῆς σωματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως καὶ διαπλάσεως. Διότι ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ διὰ τὸν βίον ἐκάστου περιόδῳ, ὡς ὀρθῶς παρατήρησαν διάσημοι ἀντιπρόσωποι τῆς ὑγιεινῆς ἐπιστήμης, ἐκ τῆς παραμελήσεως τῶν ἀπαραιτήτων ὑγιεινῶν ὄρων εἶνε δυνατόν νὰ γονιμοποιηθῶσι τὰ σπέρματα οὐ μόνον ποικίλης σωματικῆς νοσηρότητος, ἀλλὰ καὶ παντοδαπῆς σωματικῆς καχεξίης, ἧτις θάττον ἢ βράδιον θὰ ἐκδηλωθῇ ἐπὶ ζῆμιζ τῶν τε ἀτόμων καὶ τῆς κοινωνίας. Ἄλλ' ἂν τοῦτο ὁμολογῆται ὑπὸ πάντων καὶ ἀποτελῇ τὴν βῆσιν καὶ ἀφετηρίαν τῆς λεγομένης σχολικῆς ὑγιεινῆς, τοῦτο ρητέον καὶ δὴ ἐν πολλῶ μείζονι βαθμῶ περὶ ἐκπαιδευτηρίων ἐσωτερικῶν, εἰς ἃ πρὸς τὴ ψυχικῇ εἶνε ἀνατεθειμένη καὶ ἡ σωματικὴ διατροφή καὶ διάπλασις τῶν τροφίμων αὐτῶν. Ὅταν δὲ τὰ οἰκοτροφεία ταῦτα τελῶσιν ὑπὸ τοὺς διαιτητικούς, παιδαγωγικούς καὶ πνευματικούς ὄρους, ὑφ' οὓς διατελεῖ ἡ ἱερά αὕτη Σχολή, ἀνυπολόγιστος ἢ εὐθύνη, ἧτις βαρύνει τοὺς τεταγμένους τὴν διοίκησιν αὐτῶν καὶ εὐνόητος ἢ ἐπιβαλλομένη φροντίς, ὅπως μηδὲν τῶν δεόντων πρὸς βελτίωσιν τῆς ὑγιεινῆς αὐτῶν καταστάσεως παραλειφθῇ. Καὶ τῆς εὐθύνης ταύτης εἵπερ τις καὶ ἄλλος ζωηρὰν ἔχει συνείδησιν ὁ λαλῶν πρὸς ὑμᾶς μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἄλγους εὐνοήτου ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ παρακολουθήσας τὰς ἐνικασίους ἢ διετεῖς θυσίας, ὡς ἡ ἱερά αὕτη Σχολή ὡς φόρον ἀποτίνει πρὸς τὸν Μινώταυρον τῆς

βροτολοιγοῦ φυματιώσεως. Οὗτοι εἶνε οἱ λόγοι, δι' οὓς ἀπὸ τῆς ὄρας, καθ' ἣν μοι ἀνετέθη τὸ βρῦ τοῦτο καὶ δυσβάστακτον φορτίον, δὲν ἔπαυσα πάντα ποιῶν καὶ εἰσηγούμενος παρὰ τῇ σεβαστῇ Ἐφορίᾳ πρὸς καταπολέμησιν μὲν καὶ ἄρσιν τῶν συνθηκῶν, οἵτινες εὐνοοῦσι τὴν ἐμφάνισιν καὶ ἀνάπτυξιν τοιούτων νοσημάτων, πρόσκτησιν δὲ βαθμιαίως ἀναλόγως τῶν πόρων τῆς Σχολῆς τῶν μέσων ἐκείνων, ἀτινα κοινῇ λογίζονται ὡς συντελεστικά πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ὑγιείας τῶν τροφίμων αὐτῆς. Οὕτω διὰ τῆς καθιερωθείσης ἐξετάσεως τῶν εἰσπαγομένων μαθητῶν ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐξ ἰατρῶν ἀνεχαιρίστη κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν ἢ τέως ἐμφιλοχωροῦντα πρόσληψις καὶ νέων φερόντων ἐν ἑαυτοῖς λόγῳ κληρονομικότητος ἢ ἐπιθεοῦς οἴκοι διαπλάσεως τὰ στοιχεῖα μελλούσης ἐκκολάψεως παντοίων νοσημάτων. Καὶ ἔτι πρὸς μεριμνῶσθαι ἢ σεβ. Ἐφορίᾳ περὶ τῆς ἐξυγιάνσεως τοῦ ὅλου σώματος τῆς Σχολῆς πρέβη εἰς παρομοίαν ἰατρικὴν ἐξέτασιν πάντων τῶν μαθητῶν καὶ ἀποβλέψασα τὸ μὲν εἰς τὸ ἀπώτερον τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας τὸ δὲ εἰς τὸ ἄμεσον αὐτῶν τῶν πρσχόντων συμφέρον εὐρέθη πρὸ τῆς σκληρᾶς μὲν ἀλλ' ἀδηρίτου ἀνάγκης νὰ ἀπομακρύνῃ τινὰς τῶν ἀσθενικῶν ἐκ τῆς Σχολῆς. Ἀλλὰ τὸ σημεῖον τοῦτο δὲν ἦτο τὸ μόνον, πρὸς ὃ ἔπρεπε νὰ στραφῇ ἡ προσοχή. Ἡ βελτίωσις τῶν διαιτητικῶν τῆς Σχολῆς ὄρων μεθ' ὅλην τὴν γενομένην ἀνεντιρρήτως ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ πρόοδον ἀπὸ δεκαετίας περίπου δὲν ἦτο ἀπλῶς ἐπίμονος σύστασις τῶν ἰατρῶν ἐχόντων ὑπ' ὄψιν τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ φόρτου κάματον τῶν σπουδαστῶν, ἀλλὰ καὶ πόθος εὐλογος πάντων ἐκείνων, οἵτινες οὐχὶ ἀνευ δυσφορίας τινός καὶ γογγυσμοῦ διήνυσαν τὸν ἐπταετῆ τῆς ἐν τῇ Σχολῇ φοιτήσεως ὀλίγον καὶ ἐν διαίτῃ πολλῶ βαρυτέρα τῆς τέως κρατούσης.

Καίτοι δὲ εἰς τὴν βελτίωσιν ταύτην ἐπεπρόσθουν δύο σπουδαία κωλύματα. ἡ ἀπαρκίτητος αὐξήσις τῆς περὶ τὰ τροφίμα δαπάνης, ἣν εἶχεν ἤδη διπλασιάτη ἡ ὑπερτίμησις τῶν ὠνίων καὶ ὁ ἐκ τῶν μακρῶν νηστειῶν ἐπιβεβλημένος περιορισμός, ἐν τούτοις ὅ,τι ἐγένετο δύναται μὲν ἄφοβως νὰ ὑποστῇ τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸ παρελθόν ὡς βελτίωσις ἐκείνου δὲν κλείει ὅμως τὴν ὁδὸν καὶ εἰς πᾶσαν περαιτέρω μέριμναν. Ὅπως τούτων. Οἱ ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Σχολῇ πρὸς τῇ πνευματικῇ προπαρσκευῇ καὶ μορφώσει καὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς ὑλικῆς συντηρήσεως ἀπολαύοντες εὐγνωμονοῦσι μὲν ἐπὶ τοῖς μέχρι τοῦδε γενομένοις, μετὰ σταθερᾶς δὲ ἀπεκδέχονται ἐλπίδος, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι θὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ πρὸς τὰ κρείττω δοθεῖσα ὠθησις. Ἄλλ' ὅτι πλὴν τούτων ἐπεβάλλετο καὶ τις φροντίς περὶ τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως καὶ γυμνασίας τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν ὑπέδειξα καὶ ἄλλοτε διὰ βραχέων. Ἄλλ' ἡ ἀσθενής μου φωνὴ ἤχησε τότε εἰς ὧτα μὴ ἀκουόντων οὐχὶ ἴσως διότι δὲν κατενοεῖτο ἐπαρκῶς ἡ ἀπύλυτος αὐτῆς ἀνάγκη εἰς μαθητὰς δικιτωμένους ἐν οὕτως ὑγιεινῷ καὶ εὐκέρῳ χώρῳ καὶ ἀπολαύοντας διώρου καὶ πλέον δικτριβῆς καὶ περιπάτου ἐν ὑπαίθρῳ, ἀλλὰ διότι δὲν εἶχεν ἔτι διασκεδασθῆ παρ' ἡμῖν ἡ προκατάληψις ἢ συγχέουσα τὸ ἀληθῶς σεμνὸν πρὸς τὸ σεμνότυπον. Ἴσως νῦν, ὅτε ἐπευλογούσης τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὰς γηθοσύνοους ἐπευφημίας τοῦ λαοῦ εἰς τὴν κονίστραν κατήλθον καὶ ἤραντο δάφνας νίκης καὶ μαθήτριαι μετὰ μαθητῶν, ἐννοήσωμεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι οὐδὲν ἔχει τὸ ἀπαῖδον πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἱεροσπουδαστοῦ καὶ τὸ στάδιον, εἰς ὃ παρσκευάζεται οὗτος οὐχὶ βεβαίως ἢ εἰς δημοσίους ἀγῶνας ἀπόδουσις, ἀλλὰ ἡ ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Σχολῆς καὶ μακρὰν παντός περιέργου βλέμματος καθ' ὠρισμένας ὥρας γενομένη

χάριν τῆς ὑγείας αὐτῶν ἀσκήσις. Ἐντεῦθεν ἤδη ἀρχομένου τοῦ παρελθόντος σχολικοῦ ἔτους ἐτέθησαν αἱ βάσεις ὑποστέγου γυμναστηρίου καὶ ἠγοράσθησαν τὰ προχειρότατα ὄργανα σουηδικῆς γυμναστικῆς, παρεκλήθη δὲ ὁ γυμναστὴς τῆς Ἐμπορικῆς Σχολῆς καὶ ἀνέλαβε μετὰ ζήλου ἀξιεπαίνου καὶ ἀφιλοκερδῶς τὴν ἀσκήσιν τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν. Ἄλλ' ὅ,τι ἐγένετο μὴ ὑπερβαῖνον τὰ ὅρια τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καὶ συνεισφορᾶς εἶνε μηδὲν, ἐπιβάλλεται δὲ ὅπως ἐφεξῆς αὐτῇ ἡ Σχολὴ περιβάλλουσα ἐπισήμως διὰ τῆς προσηκούσης στοργῆς τὸ ἀρτιγέννητον ἀναδείξῃ αὐτὸ σὺν τῷ χρόνῳ ἂν ὄχι ἐφάμιλλον πρὸς τὰ ἀλλοχού, ἀλλὰ κκατάλληλον τοῦλάχιστον πρὸς τὸν σκοπὸν, εἰς ὃν ἀπέβλεψαν οἱ ἱδρυταὶ αὐτοῦ. Καίτοι δὲ οὐχὶ πᾶν τὸ δέον καὶ δυνατὸν γενέσθαι καὶ ἐγένετο ὑπὲρ τῆς ὑγιεινοτέρας διαρρυθμίσεως τῶν τῆς Σχολῆς, διότι ὑπολείπονται ὅτι τὰ ἐκ τῆς πνευματικῆς ὑπερκοπώσεως καὶ τῆς σπανίας πρὸς τὸ ἄριστον ὕδωρ ἐπαφῆς καὶ ἄλλα τοιαῦτα κκα, ἐν τούτοις ἡ καθόλου ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ὑπῆρξεν ἄριστη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Διότι πλὴν ἐνός, ὅστις ἔνεκκ νευρικῆς ὑπερδιεγέρσεως ἐδέησε νὰ ἀποσυρθῇ πρὸς ἀνάπαυσιν ἀναβάλλων τὰς ἐξετάσεις αὐτοῦ εἰς εὐθετώτερον χρόνον πάντες οἱ ἄλλοι διῆλθον ἐν ἀκρᾷ ὑγείᾳ. Πόσον εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ ἀπὸ διαιτίας πρόσληψις ἐσωτερικοῦ ἱατροῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὸ νὰ παρακολουθῇ μετ' ἐπιμελείας τὴν ὑγιεινὴν πορείαν ἐκάστου τῶν ἐν τῇ Σχολῇ δικιτωμένων κρίνω περιττὸν νὰ ἐξάρω. Θὰ παρέλιπον ὅμως καθῆκον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐπιβαλλόμενόν μοι, ἂν μὴ καὶ δημοσίᾳ ἐξέφραζον τὰς εὐχαριστίας πάντων τῶν ἐν τῇ Σχολῇ πρὸς τὸν ἀκάματον καὶ ἔμπειρον τῆς Σχολῆς ἱατρὸν κ. Ν. Παπαδόπουλον.

* *

Ἡ ἐναρξίς τῶν μαθημάτων κατὰ τὸ καλῶς ἀπὸ διετίας κρατήσαν ἔθος ὠρίσθησαν μὲν συμφώνως πρὸς τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Κανονισμοῦ τῆ 1η, ἐγένετο δὲ τῆ 2α Σεπτεμβρίου, ἐπευλογούσης τῆς σεβ. ἐφορίας διὰ δύο ἐκ τῶν σεβασμιωτάτων αὐτῆς μελῶν. Τὴν βραχυτάτην ταύτην ἀναβολὴν προὐκάλεσεν ὁ κρίσιμος ἀγὼν, ὃν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀνεδύθη ἡ μήτηρ Ἐκκλησία πρὸς προάσπισιν τῶν αἰωνίων καὶ ἀπαράγραπτων αὐτῆς δικαίων καὶ ὃν μετ' εὐλόγου συγκινήσεως παρηκολούθησε καὶ ἡ ἀμέσως εἰς τὴν διακονίαν αὐτῆς τεταγμένη Ἱ. Θεολογικὴ Σχολή. Οὐδεμιᾶς δὲ γενομένης ἐν τῷ μεταξὺ μεταβολῆς οὔτε ἐν τῷ προγράμματι τῶν μαθημάτων οὔτε ἐν τῷ διδάσκοντι προσωπικῷ ἐδίδαξαν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος: Ὁ Σχολάρχης Δογματικὴν θεολογίαν ἐν τῇ Ε' καὶ ΣΤ' τάξει, Συμβολικὴν ἐν τῇ Ζ', Ἐγκυκλοπαιδείαν τῆς θεολογίας ἐν τῇ Δ' καὶ Ἱερὰν Κατήχησιν ἐν τῇ Β'. Ὁ Πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Ἰωάννης Εὐστρατίου Ἐκκλησ. Ἱστορίαν ἐν τῇ Ε', ΣΤ' καὶ Ζ' τάξει μετὰ Ἱστορικῶν γυμνασμάτων ἐν τῇ Ε'. Πατρολογίαν ἐν τῇ Ε' καὶ ΣΤ' τάξει, Ποιμαντικὴν ἐν τῇ Ζ' καὶ Ἱερὰν Ἱστορίαν ἐν τῇ Α' τάξει. Ὁ Πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Δημήτριος Γεωργιάδης Ἐκκλησ. Δίκαιον καὶ Ὁμιλητικὴν μετὰ Ὁμιλητικοῦ Φροντιστηρίου ἐν τῇ ΣΤ' τάξει καὶ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ἐν τῇ Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξει. Ὁ ἑλλ. κ. Β. Ἀντωνιάδης Χριστιανικὴν καὶ Φιλοσ. Ἠθικὴν ἐν τῇ ΣΤ' τάξει, Ἱστορίαν τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῇ Ε' καὶ ΣΤ' τάξει, Εἰσαγωγὴν εἰς τὰς ἀγ. Γραφὰς ἐν τῇ Ε' τάξει, Βρμηνευτικὴν καὶ Ψυχολογίαν ἐν τῇ Δ'. Λογικὴν ἐν τῇ Γ' καὶ Ἐξηγητικὸν Φροντιστήριον ἐν τῇ Ζ' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Παντολέων Κομνηνός Ἀπολογητικὴν καὶ Χριστιανικὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν τῇ

Ζ'. Ἐξηγητικὴν ἐν τῇ Ε' καὶ ΣΤ' τάξει, Ρωσσικὰ ἐν τῇ Δ' καὶ Ε' τάξει, Ἑβραϊκὴν Ἀρχαιολογίαν καὶ Σλαβωνικὰ ἐν τῇ Γ' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Γ. Λιανόπουλος: Μαθηματικὰ ἐν τῇ Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξει καὶ Φυσικὰ ἐν τῇ Β', Γ' καὶ Δ' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Εὐστράτιος Γεωργιάδης: Ἑλληνικὰ ἐν τῇ Ε' καὶ Πολιτικὴν Ἱστορίαν ἐν τῇ Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξει, Ὁ ἑλλογ. κ. Γεώργιος Ἀθωνασάκης Ἑλληνικὰ μετὰ συνθέσεων ἐν τῇ Β' καὶ τῇ Γ' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Μ. Κεφάλης Ἑλληνικὰ ἐν τῇ Α' καὶ τῇ Δ' τάξει μετὰ ρητορικῶν γυμνασμάτων, Λατινικὰ ἐν τῇ Α' καὶ τῇ Β' τάξει καὶ Πολιτικὴν Γεωγραφίαν ἐν τῇ Α' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Θεολ. Ἀντωνιάδης Κληρονομικὸν Δίκαιον, Ἐκκλησιαστικὴν Δικονομίαν καὶ Νομικὸν Φροντιστήριον ἐν τῇ Ζ' τάξει, Οἰκογενειακὸν Δίκαιον καὶ Ἐκκλ. Δικονομίαν ἐν τῇ ΣΤ' τάξει, Ἱστορίαν καὶ Γενικὰς Ἀρχὰς τοῦ Δικαίου ἐν τῇ Ε' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Στέφανος Μπάρκας Λατινικὰ ἐν τῇ Γ' καὶ τῇ Δ' τάξει. Ὁ ἑλλογ. κ. Θεοδ. Φωτιάδης Τουρκικὰ ἐν τῇ Α', Β', Γ', Δ' καὶ Ε' τάξει καὶ ὁ μουσικολογ. κ. Γεωργ. Πρωγάκης Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν ἐν τῇ Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξει. Πρὸς πάντας, τοὺς Πανοσιολογιωτάτους καὶ ἑλλογιμωτάτους καθηγητάς, οἵτινες μετ' ἐπιμελείας καὶ τῆς ἀνηκούσης ἐκάστῳ ἰκανότητος ἐδίδαξαν καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος θερμαί ὀφείλονται ὑπ' ἐμοῦ εὐχαριστίαι διὰ τὴν πρόθυμον καὶ ἀνελλιπῆ αὐτῶν συνεργασίαν καὶ δίκαιος ἔπαινος παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς ἐργάτας ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτῆς μετὰ ζήλου κοπιᾶσαντας. Ἀλλὰ μετὰ τῶν ὀφειλομένων εὐχαριστιῶν τούτων καὶ ἐπαίνων, οἵτινες ἀναψύχουσι καὶ ζφρονοῦσι τὰς ψυχὰς τῶν θεοφιλῶς καὶ θεαρέστως ἐναγωνιζομένων διδασκάλων πρὸς περαιτέρω προαγωγὴν τοῦ ἀναληφθέντος ὑπ' αὐτῶν ὑψίστου ἔργου ἐπιβάλλεται καὶ ἀ-

φειδεστέρα πως ὕλική περί κῦτῶν μέριμνα καὶ φροντίς. Ἄς μὴ αὐταπατώμεθα! Ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῆ πεπληρωμένος ζήλου, εὐσυνειδησίας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸ καθήκον ὁ διδάσκαλος, ὅσον καὶ ἂν ἠθικῶς ἀνομολογηθῶσιν αἱ ἐπὶ μακρὰ ἔτη παρασχεθεῖσαι ὑπ' αὐτοῦ ὑπηρεσίαι—καίτοι ἴσω, καὶ αὐταὶ οὐχὶ ὑπὸ πάντων—ἰσχυρότατον παραμένει ἐλαττήριον πρὸς κρείττονα διεξαγωγὴν τοῦ ἰδίου ἔργου ἢ κατὰ τὰς κοινωνικὰς ὑφ' ἧς εὐρηται συνθήκας δυνατὴ αὐτοῦ ἄνεσις καὶ εὐεστῶ ἐν τῷ παρόντι καὶ ἡ ἀσφάλεια περὶ τοῦ μέλλοντος. Καὶ ὁ λόγος οὗτος ἀκριβῶς εἶνε ὁ μαιεύσας τὰς εὐεργετικὰς καὶ ὑπὲρ τῶν διδασκάλων νομοθετικὰς διατάξεις, ἧς συναντῶμεν οὐ μόνον παρὰ πᾶσι τοῖς τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ πεπολιτισμένου ἀξιούσι λαοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν ἡμετέρων ἐθνικῶν ἰδρυμάτων, ἅτινα πρὸς τὸν αὐτὸν κατατείνουσι σκοπὸν ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ, πρὸς ὃν καὶ ἡ ἱερά αὕτη Σχολή. Καὶ ἵνα σαφέστερον τὸν λόγον καταστήσω, ἐνῶ ἀσυγκρίτως ὑποδεέστερα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα οὐ μόνον ἐξ λόγων ὑψηλῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ τολμῶ εἰπεῖν, καὶ οἰκονομικῆς εὐρωστίας σπουδαίως ἐμερίμνησαν καὶ ἐπακριβῶς καθώρισαν ἀναλόγως τῶν ἰδίων πόρων καὶ τῶν νεωτέρων τοῦ βίου ἀπαιτήσεων καὶ τὰ τῆς μισθοδοσίας τῶν ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς διδασκαλίας ἀναλισκομένων καὶ τὰ τῆς συντάξεως ὑπὲρ αὐτῶν ἢ τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν μόνοι ἡμεῖς ὑστεροῦμεν κατ' ἄμφω. Τίς ἢ αἰτία τῆς ἀκηδίας ταύτης ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν τῆς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν καὶ ἔτους εἰς ἔτος ἀναβολῆς, ἀφοῦ ἡ περὶ τούτου σκέψις ἀπὸ ἐτῶν καὶ ἐν ἡμῖν κυκλοφορήσασα πρὸ τριετίας κατέληξεν, ὡς εἰθισται γινόμενον ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς κλίματι εἰς τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς καὶ τὴν ὑποβολὴν λεπτομεροῦς σχετικῆς ἐκθέσεως; Καίτοι οὐδαμῶς εἰμι διατεθειμένος ν' ἀρνηθῶ τὸ πο-

λυάσχολον καὶ εὐπερίσπαστον τῆς τεταγμένης ἐφ' ἡμᾶς ἀρχῆς καὶ μὴ δικηκρῶξω τὸν δυσχερῆ ἀγῶνα, ὃν διεξάγει ὅπως ἐπαρκῆ εἰς τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας Σχολῆς ἐξ ἱλαροῦ δότου μᾶλλον προσδοκώσης ἢ εἰς τὴν βίαν καὶ τὸν ἐξαναγκασμὸν προσφευγούσης, ἐν τούτοις ἡ σπουδαιότης τοῦ ἔργου δικαιολογεῖ ἔμοιγε κριτῆ καὶ ἔκτακτόν τινα χρόνου θυσίαν καὶ δύνάμιν θελήτους ἔντονον καὶ ἀδίστακτον. Οὔτε αἱ ἐνοχλήσεις καὶ αἱ ἐπανειλημμένοι αἰτήσεις περὶ αὐξήσεως τῶν μὲν οὔτε τὰ παράπονα καὶ αἱ μεμψιμοιρίαι δεδικοιολογημένοι ἢ μὴ τῶν δέ, ἄλλ' ἡ εἰλικρινῆς ἀφοσίωσις πρὸς τὸ ἀληθές συμφέρον καὶ τὸ γόητρον τῆς ἡμετέρας Σχολῆς παρακινούσι με, ὅπως καὶ ἐντεῦθεν ἀπευθύνω θερμὴν περὶ τούτου ἐκκλησίαν πρὸς τοὺς ὀτρηροὺς αὐτῆς προστάτας. Εὐδοκήσατε, ὅπως αἱ ὑπὲρ τῆς Σχολῆς ὑμέτεραι θυσίαι καθόλου ἐπιστεφθῶσι καὶ διὰ γεννησιότερας καὶ ἀξιοπρεπεστέρας τινὲς μερίμνης περὶ τοῦ διδάσκοντος προσωπικοῦ. «Ἄξιός ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ».—'Ἄλλ' ἀφέντες τὸν περὶ τῶν διδασκόντων προσώπων λόγον, εἰς ὃν κατ' ἀνάγκην ἐξέβημεν, ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ τοῦ προγράμματος τῆς Σχολῆς, περὶ οὗ τηλικούτος ἠγέρθη καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσεν ἔτος πάταγος ὑπὸ κεκλημένων τε καὶ μὴ. Δὲν εἴμεθα ὀπαδοὶ τῆς κινεζικῆς ἀπολιθώσεως οὐδὲ ἀποδίδομεν ἀπόλυτον κύρος εἰς τὸ πασίγνωστον «μὴ κίνει κακὸν εὖ κείμενον». Ἐξ ἐνκντίας πρᾶκτολουθοῦντες μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἐπιμελείας ἀπὸ ἐπταετίας καὶ ἐπέκεινα τὰ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ προγράμματος τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, ἀπὸ τετραετίας δὲ καὶ ὑπευθύνως διοικοῦντες αὐτὴν δὲν ἐδιστατάμεν κατ' ἐπανάληψιν καὶ δημοσίᾳ νὰ κατὰδείξωμεν τὰς ἐνυπολανθανούσας ἀτελείας εἴτε ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνυπάρξεως γυμνασιακοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ τμήματος καὶ

δὴ ἐν ἐπταετεί κύκλῳ μαθημάτων εἴτε ἐκ τῆς ἐν τῷ αὐτῷ περιορισμένῳ σχετικῶς χρονικῷ διαστήματι ἐπιδιώξεως ὑπὸ τῆς Σχολῆς δύο σκοπῶν, τοῦ ἐπικροῦς θεολογικοῦ καταρτισμοῦ τῶν τροφίμων αὐτῆς καὶ τῆς ἀπαραιτήτου πρακτικῆς αὐτῶν μορφώσεως διὰ τὰς ἐνεστώσας τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκας. Προέβημεν μάλιστα, εἰ καὶ ἀναντιρρήτως πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ κανονικῶς τεταγμένου ὁρίου, καὶ εἰς ὑπόδειξιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην θὰ ἠδύναντο νὰ θεραπευθῶσιν αἱ ἐλλείψεις αὐταὶ οὐ μόνον σωζομένων ἀμφοτέρων τῶν τμημάτων τῆς Σχολῆς, ἐφ' ὅσον ἀνομολογεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τελειότερον ἐπιτυγχανομένου τοῦ διττοῦ αὐτῆς σκοποῦ τοῦ θεωρητικοῦ καὶ τοῦ πρακτικοῦ. Ἀλλὰ καὶ περ ἀνεγνωρίζοντες τὴν ἀνάγκη τῆς πρακτικῆς τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν μορφώσεως οὐδέποτε ἐφικτάσθημεν, ὅτι ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἐκτεταμένης ταύτης πρακτικῆς θεολογίας θὰ περιελαμβάνοντο πρὸς ἄλλοις καὶ ἡ λογιστικὴ καὶ ἡ διπλογραφία καὶ ἡ πολιτικὴ οἰκονομία καὶ εἴτι ἄλλο ἐπενόησαν οἱ δαιμόνιοι τοῦ Ἐμπολαίου θιασῶται ὡς ἐφόδιον ἀπαραίτητον μελλόντων ἐμπόρων, οὐχὶ δὲ ποιμένων τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια προτείνοντες ἢ ἐπελάθοντο, ὅτι κοινὸς νοῦς μετ' εὐσυνειδήσιας ἀναπληροῦσι καὶ πολλῶν τούτων σπουδαιοτέρας ἐλλείψεις ἢ παρεσύρθησαν ὑπὸ τοῦ ὀγκουμένου ἀτυχῶς ὁσημέραι ρεύματος, ὅτι οἱ διάκονοι τῆς ἐν Χῷ ἐλπίδος ὀφείλουσιν οὐδὲν πλέον ἢ ἔλαττον νὰ μεταβληθῶσιν εἰς ἀπλοῦς ὑπηρέτας καὶ σηματοφόρους ἐπιγείων ἀπλῶς καὶ ἐντεῦθεν τοῦ τάφου κειμένων συμφερόντων εἴτε κοινοτικὰ καλοῦνται ταῦτα εἴτε ἐθνικὰ εἴτε καὶ πολιτικά. Μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ἡ παραγνώρισις τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς στρατεύεται ἐν τῷ παρόντι ἢ κατὰ ἀνατολὰς Ἐκκλησία

καὶ ἡ ὑποτίμησις τῶν ὄρων καὶ ἐφοδίων, ὅσων χρῆζουσιν οἱ μέλλοντες ἐκ καθήκοντος νὰ ταχθῶσιν ἡγέται ἅμα καὶ μαχηταὶ πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων αὐτῆς ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ τοῦ πυρός. Κατανοοῦντες ἀκριβῶς τὴν ἀδύνητον ἀνάγκην, ὑφ' ἧς πιεζόμεθα νὰ ἔχωμεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπροσδιόριστον ἔτι χρόνον ἠνωμένα ἐν τοῖς αὐτοῖς προσώποις τὴν ἐπιμέλειαν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν, τοῦ ὑψίστου τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, καὶ τὴν φροντίδα τῆς ἐθνικῆς ἀνατροφῆς καὶ διαπαιδαγωγήσεως ὀφείλομεν εἰς τοῦτο μόνον νὰ ἀφοσιωθῶμεν, τίνι τρόπῳ ἀρτιώτερον θὰ παρασκευάσωμεν τὰ πρὸς τοῦτο κατάλληλα ὄργανα. Θα πράξωμεν δὲ τοῦτο κατὰ τὴν ἐμὴν ταπεινὴν γνώμην οὐχὶ θυσιάζοντες τὸ ἐν χάριν τοῦ ἐτέρου καὶ δὴ, ὅπερ ἀκούομεν συνήθως, τὸ μέλλον χάριν τοῦ ἐνεστώτος, ἀλλ' ἀρμονικῶς καὶ ἐπωφελῶς συνδυάζοντες ταῦτα πρὸς ἄλληλα, καθόσον «ἡ εὐσέβεια κατὰ τὸν Ἀπόστολον πρὸς πάντα ὠφέλιμος ἐστὶν ἐπαγγελίας ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης» (1 Τιμ. 4, 8). Ὅτι δὲ οἶονεὶ προτρέχουσα τῶν καιρῶν ἐπράξεν ἐν τούτῳ τὸ δυνατόν καὶ ἐν τῷ οὐχὶ προσφάτῳ παρελθόντι ἡ ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ μαρτυροῦσι τὰ ἀπὸ εἰκοσαετίας που κατὰ διαφόρους καιροὺς εἰσαχθέντα εἰς τὸ πρόγραμμα αὐτῆς πρακτικῆς φύσεως μαθήματα καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς τε ἐπισήμου τοῦ Κράτους γλώσσης καὶ τῆς γαλλικῆς. Ἀπόκειται δὲ εἰς τοὺς οὐ πολλῶν ὕστερον κληθησομένους νομοθέτας αὐτῆς — διότι ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἐκπνέει κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1913 — λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἐνός μὲν τὸν σταθερὸν καὶ ἀδιάσειστον σκοπὸν, οὗ στοχάζεται ἡ ἱερὰ αὕτη σχολή, νὰ ὑπουργήσῃ εἰς τὴν κατὰ Θεὸν ἐπιστήμην, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν νὰ ἐξεύρωσι τὸν ἐπιτυχῆ ἐκείνον συνδυασμὸν, δι' οὗ τελειότερον θὰ καταρτίζεται ἡ μέλλουσα

γενεά. Ἄλλ' ἐντεῦθεν δὲν δικαιούμεθα καὶ νὰ ρίψωμεν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τοῦ παρόντος ἰσχυρίζομενοι ἐπιπολιῶς καὶ ἀστηρίκτως, ὅτι οἱ τρόφιμοι τῆς ἡμετέρας Σχολῆς εἴτε πρὸς τοὺς προγενεστέρους αὐτῶν συγκρινόμενοι εἴτε καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐξεταζόμενοι ὑπολείπονται εἰς λόγον πνευματικῆς μορφώσεως καὶ καταρτισμοῦ. Ἄν ὑπῆρξαν καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος—καὶ τότε δὲν ὑπῆρχον τοιοῦτοι;—οἱ ἐπιπολαίαν μαρτυρήσαντες ἀντίληψιν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐνταῦθα ἐκλήθησαν καὶ οἷόν τινος κέντρον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος ἐπιδεηθέντες ἢ καὶ δι' ἐκκοπῆς ὡς τὰ ἄκαρπα δένδρα ἀπειληθέντες, μόνος ἐκείνος θὰ ἠδύνατο περὶ τούτου νὰ ἀπορήσῃ, ὅστις ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ Σχολὴ δὲν ἐμβάλλει δυνάμεις ἐκεῖ, ὅπου φύσει δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἀρδεύει καὶ καλλιεργεῖ καὶ εἰς πλουσίαν προάγει καρποφορίαν ὅσας ὁ πανάγαθος Θεὸς ἐφύτευσεν. Ἄλλ' ἡ πλειονότης τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς, ὅπερ προσεμετρήθη αὐτοῖς διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς περὶ τὰ μαθήματα ἐπιδόσεως ἀποδεικνύονται κεκτημένοι ἀσφαλῆ τὴν συνείδησιν, ὅτι πᾶς κόπος καὶ πᾶσα θυσία καταβλλόμενα ἐν τῷ νῦν χρόνῳ εἶνε μέγα κεφάλαιον μελλούσης ἐν τῷ βίῳ εὐδοκιμήσεως καὶ προκοπῆς. Ἄλλὰ καὶ νῦν ἡ Σχολὴ δημοσίᾳ ἀπονέμουσα τὸν δικαίον ἔπαινον εἰς τοὺς ἐπιμελεῖς καὶ εὐδοκιμοῦντας ἐκ τῶν τροφίμων αὐτῆς προτρέπει αὐτοὺς, ἵνα μετ' αὐξόντος ὀσημέραι ζήλου ἐξακολουθήσωσι τὴν ἢν ἑαυτοῖς ἐχάραξαν πορείαν.

*
* *

Ἄλλ' ἐάν οὕτως αἰσιοδόξως ἀποφκινώμεθα περὶ τῆς πνευματικῆς προκοπῆς καὶ ἐπιδόσεως τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν δυνάμεθα εἰλικρινῶς καὶ εὐπαρρησιάστως παρο-

μοίαν νὰ ἐξενέγκωμεν κρίσιν καὶ περὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν προαγωγῆς καὶ τελειώσεως; Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ καθήκοντος, ὅπως δημοσίᾳ λογοδοτοῦντες παράσχωμεν ὀλοκληρωτικὴν τινα ἐννοιαν τῶν ἐν ἡμῖν συμβαινόντων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας, ἣν κύκλοι τινές στερεοτύπως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκδηλοῦσιν, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς μορφώσεως χαρακτηριστῶν ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν κατορθοῖ ἡ ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή. Ἄλλ' οἱ οὕτω περὶ τῆς μορφωτικῆς ἐνεργείας τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ἐκφραζόμενοι διαπράττουσι προδήλως ἐν ἐκτῶν ἐξῆς δύο σφαλαιῶν ἢ οἰκοδομοῦσι τὸ συμπέρασμα αὐτῶν ἐπὶ ἀτελοῦς οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ ἀτελεστάτης ἐπαγωγῆς, ὅπερ βεβαίως συμβαίνει, ὅταν τὸ ἠθοπλαστικὸν ἔργον τῆς Σχολῆς κρινηται ἐπὶ τῇ βάσει τινῶν ἀστοχησάντων ἐν τῇ ποιικτικῇ αὐτῶν δράσει καὶ ἐνεργείᾳ ἢ ὅπερ καὶ συνηθέστερον, ἀποδίδουσιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν ἐπίδρασιν τῆς Σχολῆς πρὸς μὲρ τῶν μορφωτικῶν τῶν τροφίμων αὐτῆς σπουδαιότητα μείζονα ἐκείνης ἣν αὕτη δύναται νὰ ἀσκήσῃ. Ἐν τῇ πρώτῃ δηλονότι περιπτώσει, ὅτι καὶ ἀνάξιοι τοῦ ἱεροῦ καταλόγου παρεισήλθον ἢ καὶ ἀνερχήθησαν εἰς τὸ ὑπατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα νομίζομεν, ὅτι εἶνε κατάφωρος ἀδικία νὰ θεωρηθῇ ὑπεύθυνος καὶ δὴ μόνη ὑπεύθυνος ἡ Σχολή, ἐν ἣ ὅσοι ἐμορφώθησαν. Εὐκταῖον βεβαίως θὰ ἦτο ὅπως πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐν αὐτῇ διαπαιδαγωγηθέντες κέκτῃνται ἐξερχόμενοι τὰ ἀπαραίτητα ἐκεῖνα κεφάλαια τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἅπερ ἐγγυῶνται περὶ τῆς μελλούσης αὐτῶν ἐν τῷ σταδίῳ, εἰς ὃ ἀποδύονται, εὐδοκιμήσεως. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς ἐν τῇ διαμρφώσει τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, οὕτω καὶ ἐν τῇ διαπλάσει τῶν ἠθικῶν ἱκανοτήτων μεγάλη κρατεῖ κατ' ἀνάγκ-

πην ποικιλία καὶ διαφορὰ ἀνυπόλογως τῶν ὄρων, ὑφ' οὓς τελοῦνται καὶ τῶν μέσων, τὰ ὅποια πρὸς τοῦτο διατίθενται πρόδηλον, ὅτι ἀπικτεῖται καὶ μεταξύ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς Σχολῆς ἀποφοιτῶντων ἢ διαλογῆ. Ἄλλ' ἂν τὸ ἔργον τοῦτο τῆς διαλογῆς εἰς τὸ βαρὺ τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα μὴ τελεῖται πάντοτε, ὡς προσήκει, ἐν φόβῳ δηλ. Θεοῦ καὶ ἐν πληρῆ συναισθήσει τῆς πρὸ τοῦ ἀδεκῆστου βήματος τοῦ Χριστοῦ ἀπολογίας, τὴν ἐπὶ τούτῳ εὐθύνην ἡκιστα βεβχίως ὑπέχει ἢ Θεολογικὴ Σχολή. Φρονοῦμεν ταπεινῶς, ὅτι μείζων προσοχὴ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπὸ τῶν θέσει καὶ ἀξιωματικῶν τεταγμένων ἠδύνατο οὐχὶ μετὰ πολλοῦ κόπου νὰ ἀνακαλύψῃ χρησίμους τῇ ὑπερτάτῃ τῆς Ἐκκλησίας διακονίᾳ ἐργάτας καὶ ἐπέκεινα τῶν ὁρίων τῶν ἀτομικῶν συμπαθειῶν καὶ ὑποχρεώσεων ἢ καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν. — Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀτοπον καὶ παράλογον ὑπερτίμησιν τῆς ἠθοπλαστικῆς ἐνεργείας τῆς ἡμετέρας Σχολῆς, τὸ δεύτερον τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων σφαλμάτων, εἰς τοῦτο περιπίπτουσι κατὰ κανόνα ὅσοι ἀγνοοῦσι τίνες μὲν ὅροι προαπαιτοῦνται, ὅπως μετ' ἐπιτυχίας ἐνεργήσῃ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἢ Σχολή, τίνες δὲ καὶ ὀφείλουσι νὰ συμπαρομαρτῶσι τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ. Διότι καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἀντιπαρέλθωμεν ὡς δυναμένην πόρρω τοῦ προκειμένου νὰ ἀπαγάγῃ ἡμᾶς τὴν ἐξέτασιν τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν ὄρων, ὑφ' οὓς διαβιοῖ ὀλόκληρον τὸ ἡμέτερον γένος ἐν τῇ μεταβατικῇ περιόδῳ, ἣν διανύει, δὲν δυνάμεθα ἢ ἔταστικὸν νὰ στρέψωμεν τὸ ὄμμα πρὸς τὰ κωλύματα, ἅπερ συναντᾷ ἢ ἐν τῇ Σχολῇ ἠθοπλαστικὴ ἐνέργεια καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἰδίου ἔργου. Δὲν εἶνε μόνη ἢ πλημμέλεια τῆς φύσεως ἢ ἔστιν ὅπου παρεσκεύασε μακρὰ καὶ πολλαχῶς ἐπιβαρυντικὴ κληρονομικότης καὶ ἐνχρῆτον τῆς ὁποίας ὡς τινος πολεμίου διη-

νεκῶς ἐλλοχῶντος καὶ ἐνριπῆ ὀφθαλμοῦ δυνκμένου νὰ κατάρψῃ τὸ ἀνεγερθὲν κατὰ τῶν ὁρμῶν καὶ ἐπιθέσεων τοῦ ἀνθρωπίνου κτήνους πρόχωμα ὀφείλει νὰ ἀντιπαλαίῃ ὁ παιδαγωγῶν. Ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἀφοῦ ἢ Σχολὴ δὲν ἄρχεται, ἀλλὰ συμπληροῖ καὶ τελειοῖ τὸ μορφωτικὸν ἔργον, οὗ προκατήρξατο ὁ οἶκος, ἢ ὁμολογουμένη ἔλλειψις θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς ἐν ἐκείνῳ αἴρει τὸ ὑπόβαθρον, ἐφ' οὗ μέλει νὰ στηριχθῇ αὐτὴ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ μὴ λησμονῶμεν, ὅτι ἢ ἠλικία τῶν εἰς τὴν ἡμετέραν Σχολὴν εἰσχομένων προϋποτίθησιν ἀπρητισμένον ἐν πολλοῖς τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἢ ἠθοπλαστικὴ ἐνέργεια τῆς Σχολῆς νὰ προσομοιάζῃ πρὸς τὸν σπόρον, ὅστις πίπτων ἐπὶ γῆς πετρώδους διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν πολλάκις ξηραίνεται. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων τῶν προηγουμένων πάσης μορφωτικῆς ἐνεργείας τῆς Σχολῆς κωλυμάτων μήτοι μικρὰ καὶ λόγου ἀνάξια εἶνε αἱ δυσχέρεια αἱ παρακολουθοῦσαι αὐτήν; Καὶ πρῶτον ἢ παιδαγωγικὴ πάσης Σχολῆς ἐνέργεια ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς συλλογικὴ οὐσὶ ἀδυνατεῖ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ ἀπαιτούμενῃ εὐρύτητι τὴν ἀτομικότητα ἐκάστου τῶν παιδαγωγουμένων καθιστῶσα αὐτὴν ἀντικείμενον ἰδίας μελέτης καὶ φροντίδος, διότι: οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι εὐχερέστερον δύναται νὰ εὔρεθῇ τὸ ἀεικίνητον ἢ δύο φύσεις ἀνθρώπιοι κατὰ πάντα ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλας. Ἄλλὰ καὶ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ἀτομικότητα ἐκάστου ἢ Σχολῆς, μήπως δύναται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς νὰ μείνῃ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τε τοῦ στενοῦ περιβάλλοντος, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ παιδαγωγουμένων καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ εὐρυτέρου, ὅπερ εἶνε ἢ τε κοινωνία καθόλου καὶ μάλιστα ὁ ζῶν ἐκκλησιαστικὸς κόσμος, οὗ τυγχάνει μέλος ἐν προπαρασκευῇ; Ὅταν τὰ πράγματα, τὰ ὅποια μετ' ἀδιαπτώτου ἐνδιάφέροντος παρακολουθεῖ καὶ ὁ τελευταῖος τῶν

παιδαγωγουμένων, μονονουχί φωνήν ἀφιέντα βοῶσιν, ὅτι ὑφίσταται χάσμα ἀγεφύρωτον μεταξύ θεωρίας καὶ πράξεως, ὅτι ὁ ἄγων δὲν εἶνε περὶ ἐπικρατήσεως ἐν τῷ κοινωνικῷ ἢ ἐκκλησιαστικῷ βίῳ τῶν ἠθικῶν ἐκείνων ιδεωδῶν, ἀτινα ἔμαθε καὶ ἐδιδάχθη ἐν τῇ Σχολῇ, ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδειότητος καὶ ἐξοικονομήσεως τῶν περιστάσεων, τότε δὲν πρέπει νὰ ἀπορῶμεν, ὅτι στερούμεθα χαρακτηρῶν! Εἶπω τι καὶ περὶ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διχτιθῆσιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἡ Σχολῆ; Καίτοι οὐδεὶς βεβῆως εὖ φρονῶν ἀρνείται τὴν ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἠθους ἐπίδρασιν, ἐν τούτοις εἶνε ἀναντίρρητον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶται ἐπὶ τοσοῦτον ἡ σπουδαιότης αὐτῆς, ὥστε νὰ θεωρῶνται οἱ διδάσκοντες, ὅτι ἐξεπλήρωσαν τὸ πρὸς τοὺς ἰδίους μαθητὰς καθῆκον κλείσαντες τὴν θύραν τῆς περὶ αὐτῶν ὀπισθεν αὐτῶν. Ταῦτα λέγων δὲν προτίθεμαι νὰ προσβάλω οὐδέν· διχπιστῶ μόνον τὸ γεγονός καὶ μετ' εὐλόγου ἀδημονίας προστίθημι, ὃν ἐπ' ἐσχάτων καὶ περὶ σχολῶν ἐσωτερικῶν προκειμένου ἡκουσα παράχρητον ἰσχυρισμόν, ὅτι ὁ ἔξω τοῦ στενοῦ κύκλου τοῦ διδασκῆρίου βίος τοῦ δημοσίου διδασκάλου εἶνε ὅπως ἰδιωτικῆ αὐτοῦ ὑπόθεσις. Ἀλλὰ τότε ποῦ μένει ἡ ἐκ τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀρμονίας πάντων τῶν διδασκόντων ἀποτελουμένη ἐνότης κατευθύνσεως τῆς ἐνεργείας πρὸς ἐπιτεῦξιν τοῦ διττοῦ σκοποῦ πάσης Σχολῆς, τοῦ πλουτισμοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς διαπλάσεως τῆς καρδίας τῶν μαθητῶν; Καὶ τὴν ἔλλειψιν ταύτην τὴν ἀναντίλεκτον ἀναπληροῖ πως ἄρα γε ἡ ἡμετέρα Σχολῆ διὰ προσώπου οὐ μόνον δαψιλῶς πρεσβευσμένου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο ἀποκλειστικῶς κεκλημένου, ὅπως μετὰ προσοχῆς παρακολουθοῦν τὴν τε πνευματικὴν ἐπίδοσιν καὶ τὴν ἠθικὴν πρόοδον ἐκάστου τῶν τροφίμων μετ' ἀσφαλείας παρέχῃ τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ

ἀντίληψιν ἐπίκουρον εἰς τὴν ἐκάστοτε παρουσιαζομένην ἀνάγκην, ὡς συμβαίνει ἀλλοχῶ ἐν ἐκπαιδευτηρίοις ὑπὸ ὁμοίᾳ συνθήκῃς τελοῦσι καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀφορῶσι σκοπόν; Ἀτυχῶς καὶ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ καὶ περὶ τηλικούτου προκειμένου σκοποῦ, οἷον στοχάζεται ἡ ἱερά Θεολογικὴ Σχολῆ δὲν ἐξυψώθημεν ὑπερῶν τῆς ιδέας, ἣν περὶ παιδονομίας εἶχον οἱ πολλῶ παρωχημένοι τοῦ ἡμετέρου αἰῶνες! Ἴδου συντόμως τί ὀφείλει νὰ μὴ ἀγνοῖ, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ κρίνῃ τὸ ἔργον τῆς ἡμετέρας Σχολῆς ὡς τοῦ ἐργαστηρίου, ἐν ᾧ σφουρηλατοῦνται οἱ χαρακτηρῆρες τῆς μελλούτης νὰ πηδελιουχῆσῃ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος ἱεραρχίας, ἵνα δικαίαν καὶ ἀμερόληπτον ἐξενέγκῃ τὴν ψῆφον. Ἀκριβῶς ἡ ἐκ τῆς θέσεως ἐπιβεβλημένη γνῶσις πάντων τούτων εἰς τὸν λαλοῦντα πρὸς ὑμᾶς καὶ ἡ ἀδυναμία περὶ τὴν διόρθωσιν ἔστω καὶ ὀλίγων ἐκ τῶν ἐξονομασθειτῶν ἐλλείψεων εἰσι τὰ πληροῦντα ἔστιν ὅτε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπισιοδοξίας περὶ τῆς ἐν τούτῳ ἐνεργείας τῆς Σχολῆς ἀνεξαρτήτως πάσης συγκρίσεως πρὸς τὸ παρελθόν καὶ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς μόνον τὸ δέον γενέσθαι. Ἴσως ἡ ἀπισιοδοξία αὕτη ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἀσχοῦσιν ἐπὶ τοῦ λαλοῦντος τὰ ὑπὸ πολλῶν καὶ δὴ μελῶν τῆς ἐν ἐνεργείᾳ Ἱεραρχίας διατυπούμενα παράπονα κατὰ τῶν νεωτέρων μαθητῶν, πρὸς οὓς ἐν τῇ διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ἦλθον εἰς στενὴν σχέσιν καὶ ἐπαφήν. Ἀλλὰ τούτην θάλλει καὶ τρέφει ἀναμφιβόλως καὶ τι ἄλλο· ἡ ἀπόστασις δηλονότι μεταξὺ τοῦ ιδεωδούς τύπου τοῦ μέλλοντος κληρικοῦ, ὅστις ἀνέκαθεν πτερυγίζει πρὸ τῶν ὁμμάτων τῆς διανοίας αὐτοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ τοιοῦτου, οἷον ἀντιλημβάνεται ἐν τῇ καθημερινῇ δράσει καὶ ἐνεργείᾳ. Διότι δὲν εἶνε μόνον αἱ πολλάκις ἐπικριθεῖσαι ἐλλείψεις, ἢ οἴησις καὶ ὁ ἐγωϊσμός, ἢ ἐπιπολαιότης καὶ τὸ παρά-

λογον πείσμα καὶ συλλήβδην αἱ σχολικαὶ λεγόμεναι κακίαι, ἅς συναντᾷ τις παρὰ πολλοῖς τῶν ἡμετέρων ἱεροσπουδαστῶν. Ὑπάρχουσιν ἄτυχῶς ἐν αὐτοῖς καὶ οἱ φρονουῦντες, ὅτι ἡ ὑψηλὴ καὶ σοβαρὰ δεικνύουσα, εἰς ἣν ἐκλήθησαν, ὅπως παρασκευασθῶσιν ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Σχολῇ, δέν εἶνε ἀσυμβίβαστος οὐχὶ πρὸς τὴν ἀθῶν εὐθυμίαν καὶ ζωηρότητα, ἣτις εἶνε ἀναπόσπαστος ἀπὸ τῆς φαιδρᾶς νεότητος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἔκτροπον ἐμμονὴν ἐν ἕξασιν ὅλως ἀντικειμέναις πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, οὗ εἶσι φορεῖς καὶ ἀπόστολοι. Ὑπάρχουσιν ἄκομη ἴσως οἱ οὕτως ὑπὸ τοῦ ἰοῦ τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος πεποτισμένοι, ὥστε νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι μόνον ἐν διαφέρον εἰλικρινές ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν προαγωγῆς καὶ πόνος βελτίου ὑπὲρ τοῦ γοήτρου τῆς τροφῆς Σχολῆς καὶ τῆς δόξης τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας ὑπαγορεύουσι πᾶσαν ἀπαγόρευσιν καὶ πάντα περιορισμὸν, ὅστις εἰς τὴν φαντασίαν αὐτῶν περὶσταται ἀφόρητος. Εἴθε αἱ ἐκ τῆς ὑπερεκχειλίσεως τοῦ πόνου ἀφορηθεῖσιν παρατηρήσεις αὗται νὰ συντελέσωσιν εἰς ἀνάληψιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ληθάργου, εἰς ὃν ἐβύθισεν αὐτοὺς πολυχρόνιος περὶ τοῦ ἔσω αὐτῶν ἀνθρώπου ἀδιαφορία. Ἀλλὰ μηδεὶς ἐκ τῆς σκιερᾶς ταύτης εἰκόνας, ἣν διεγράψαμεν, παραφερόμενος ἀντιπαρέλθῃ τὰ φωτεινὰ σημεῖα τῆς σχολικῆς ἡμῶν ζωῆς, ὅσα ἀνακουφίζοντα τὴν ψυχὴν πληροῦσιν αὐτὴν θάρρους καὶ ἐλπίδων περὶ αἰσιωτέρου μέλλοντος καὶ κρατύνουσι τὴν ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐν τῇ ἀνκληθῆσθαι βαρυτάτῃ λειτουργίᾳ. Καὶ τῶν σπανιωτάτων καὶ εὐωδιστάτων ἀνθέων ἢ περιποίησις δέν προξενεῖ εἰς τὸν καλλιεργῶντα ὅσῃν χρηστον εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν αἰσθάνεται ὁ παρακολουθῶν τὴν ἡμέρα καὶ βαθμιαίως ἐξελισσομένην καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν αὐτῆς χωροῦσαν φύσιν τῶν ἐμπειπιστευμένων εἰς τὴν χειραγωγίαν αὐτοῦ. Σθενώσαι Κύ-

ριος καὶ πληθύναι καὶ περισσεύσαι αὐτοῦ: ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ.

* * *

Τοιαύτη, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἡ κατάστασις τῆς ἱερᾶς Θεολογ. Σχολῆς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὑπὸ στατιστικῆν, ὑγεινήν, πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἔποψιν. Ἐμακρηγορήσαμεν ἴσως καὶ πέρα τοῦ προσήκοντος προσμετρήσαντες τὸ μῆκος τοῦ λόγου οὐχὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐμενῆ διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὸν πόθον, ὅστις φλογερὸς ἰδίᾳ κατὰ τὴν ὄραν ταύτην ὑπεκκαλεῖ ἡμᾶς νὰ καταστήσωμεν γνωστὰ εἰς κύκλον εὐρύτερον οὐ μόνον τὰ γενόμενα ἐν τῷ παρελθόντι, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι δέον καὶ δυνατόν γενέσθαι ἐπ' ἀγαθῶ τῆς ἱ. Θεολογ. Σχολῆς. Ἡ πρόοδος βεβαίως καὶ ἡ προαγωγή ἰδρυμάτων, οἷα ἡ ἱερὰ αὕτη Σχολή, δέν πρέπει νὰ ὑπολογίζηται κατὰ τὸ μέτρον τοῦ χρόνου καθ' ὃ ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἀκμὴ τῶν ἀτόμων. Ἀλλ' ἡ φροντίς περὶ τελειότερας ἐπιτεύξεως τοῦ ἐπιδιωκομένου ὑπὸ τῆς Σχολῆς ταύτης σκοποῦ εἴτε βελτιουμένων τῶν ὄρων τῆς ἐν τοῖς προδιαγραφείσιν ἤδη ὄροις κινήσεως εἴτε καὶ μεταβαλλομένων συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα τῆς πείρας καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν καιρῶν, ἡ φροντίς, λέγω, αὕτη καὶ ὁ περὶ αὐτῆς λόγος πρέπει νὰ θεωρῆται πάντοτε ἐπίκαιρος καὶ ἐπιβεβλημένος. Καὶ τὴν φροντίδα ταύτην ἡ τροφὸς σχολὴ ἀπεκδέχεται παρὰ τῆς ὑμετέρας Θειοτάτης καὶ προσκυνητῆς μοι Παναγιότητος, προσδοκᾷ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς τέκνων, τὰ ὅποια φιλοστόργως περισυνάγουσα διὰ πολυετῶν μόχθων καὶ θυσιῶν προάγει ὑπὸ τὴν κραταίαν τοῦ Ὑψίστου δεξιᾶν καὶ ἀναδεικνύει εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώμα-

τας τοῦ Χριστοῦ». Ὑπὸ τῆς πατρικῆς δὲ ταύτης φροντίδος ἀναζωοοούμενη καὶ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος εὐλογουμένη ἡ ἱερά ἡμῶν Σχολή εἶθε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καρποφόρος καὶ ἀκταισχύντως νὰ ἐπιτελῇ τὸν ἅπ' ἀρχῆς ὀρισθέντα αὐτῇ ὑψηλὸν καὶ θεοφιλῆ σκοπὸν. Γένοιτο!

ΠΡΟΣΦΩΝΗΜΑ

τοῦ ἀρχολόγου τῆς Θεολογ. Σχολῆς ἀρχιμ. Γερμανοῦ
Π. Στρινοπούλου πρὸς τοὺς ἀποφοίτους τοῦ ἀρχολογικοῦ ἔτους 1910—1911.

Προσέλθετε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς, ἀδελφοί μοι ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, ὅπως ὑπὸ τὰς εὐλογίας τῆς φιλοστόργου ἡμῶν Μητρὸς Ἐκκλησίας κομίσθητε παρὰ τῆς τροφῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τὸν στέφανον τῆς φερεπονίας καὶ τὸ ἔπαθλον τῶν μαθητικῶν ὑμῶν ἡγώνων καὶ σκαμμάτων. Ἐσήμικνε καὶ δι' ὑμᾶς ἡ ὥρα τοῦ σωματικοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ παντός ὅ,τι ἐπταετίαν ὅλην ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα καὶ τὸ κέντρον τῆς ὑμετέρας ἀναστροφῆς, ἀπὸ τῶν γλυκερῶν κόλπων τῆς Ἰσαμητρὶ γαλουχησάσης καὶ ἐκθρεψάσης ὑμᾶς Σχολῆς. Ἰδοὺ αὕτη ἀκούσασα τῆς ἐπιτακτικῆς τοῦ Κυρίου φωνῆς «θεάσασθε τὰς χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη (Ἰωαν 4,25)· ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι» (Ματθ. 9,37) καὶ δεηθεῖσα τοῦ Κυρίου τοῦ θερισμοῦ, ἐκβάλλει ὑμᾶς σήμερον ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. Τίς γλώσσα δύναται ν' ἀποδώσῃ τὴν ἐνδόμυχον εὐφροσύνην, καὶ ἀγαλλίασιν, ἣν ἡ ἱερά αὕτη Σχολή αἰσθάνεται προπέμπουσα ὑμᾶς ἀρτίως κατὰ τὸ ἐνὸν παρεσκευασμένους καὶ καθωπλισμένους εἰς τὸ ἔργον τῆς

συγκομιδῆς ἐν τῷ ληθῶ τοῦ Κυρίου; Διὰ τίνων φθόγγων θὰ ἠδύνατο νὰ πρραστήσῃ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς ἐλπίδας, μεθ' ὧν αὕτη συνοδεύει τὴν ὑμετέραν ἐκ τοῦ ἡσυχίου καὶ ἀπράγμονος μαθητικοῦ βίου ἔξοδον εἰς τὸ πολὺπλαγκτον τοῦ βιωτικοῦ ἀγῶνος στάδιον; Ἀλλὰ καὶ τίς δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν πλημμυροῦσάν αὐτὴν συγκλίνησιν καὶ ἡγωνίαν πρὸ τῆς ἀδηλότητος τῶν ἀναμενόντων ἴσως ἐν ἑκάστον ὑμῶν ἔξω δεινῶν; Ἀλλ' ἡ ἀδυναμία αὕτη δὲν χωρεῖ μέχρι τοῦ νὰ παραιτηθῇ ἡ ἱερά αὕτη Σχολή καθήκοντος ἐπιβεβλημένου εἰς μητέρα προπέμπουσαν τὰ τέκνα αὐτῆς εἰς μακρὸν καὶ ἀδήλου ἐκβάσεως ἡγῶνα, τοῦ καθήκοντος νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς αὐτὰ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὰς ὑστάτας αὐτῆς ὑποθήκας. Ἀνάσχεσθε λοιπὸν καὶ ὑμεῖς μικρὸν ἔτι τῆς γνωρίμου ὑμῖν φωνῆς τῆς μητρὸς Σχολῆς καὶ ἐγχαράξατε ἐν ταῖς πλαξί τῶν καρδιῶν ὑμῶν, ὅσα αὕτη δι' ἐμοῦ προσφωνεῖ ὑμῖν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τοῦ ὑμετέρου βίου στιγμὴν.

Καλεῖσθε, ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης διάκονοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ! Τί σημαίνει τοῦτο; Νὰ φωτίσητε τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους διὰ τοῦ φωτός τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας, νὰ στηρίξητε τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ πρὸς τὸν Θεὸν πίστει, νὰ ἐνσταλάξῃτε παραμυθίαν καὶ ἐλπίδα εἰς τὰς θλιβομένας καὶ ἐν ἀπογνώσει δικτελοῦσας ψυχὰς, νὰ ἀγιάσητε τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, νὰ πρραστήσητε αὐτὴν πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ μὴ ἔχουσάν σπῖλον ἢ ρυτίδα, ἀλλ' ἀγίαν καὶ ἄμωμον, ἰδοὺ ἐν κεφαλῇ ἢ δικκονία, εἰς ἣν καλεῖσθε. Ὁ ἄπειρος καὶ ἀνεκδήξ Θεός, ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ὁποίου ὑπάρχει καὶ κινεῖται τὸ πᾶν, συγκαταβαίνει νὰ καλέσῃ ὑμᾶς, ὅπως συνεχίσῃτε τὸ ἔργον ἐκεῖνο, ὅπερ αὐτὸς καθηγιάσεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ διὰ τοῦ τιμίου αὐτοῦ αἵματος, ὡς ἐκά-

λεσεν ἄλλοτε τοὺς ἀμέσους αὐτοῦ μαθητὰς καὶ ἀποστόλους. Ποία ἀποστολή ἐν τῷ κόσμῳ ὑψηλότερα καὶ εὐφημότερα ταύτης; Ἐὰν ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν θείαν ζωὴν, εἰς τὴν ὁποίαν προσκαλοῦνται πάντες οἱ ἄνθρωποι δι' ὑμῶν, ἀποτελῆ οὐ μόνον τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς μακαριότητος, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς, ποίας ἄλλης δόξης δὲν ὑπέγκειται ἢ πρόσληψις ὑμῶν εἰς αὐτὴν τὴν θείαν δύναμιν καὶ ἐνέργειαν πρὸς ἀπολύτρωσιν τοῦ κόσμου; Καλεῖσθε, ἵνα κατὰ τὸν ἀπόστολον εἶπω, «συνεργοὶ Θεοῦ» (I Κορ. 3, 9). Ποῖος τίτλος δόξης λαμπρότερος, ποῖον στέμμα πολυτιμότερον; Συνεργοὶ Θεοῦ. Κατανοήσατε τὸ ὕψος τῆς τιμῆς, ἀλλ' ἀναμετρήσατε καὶ τὸ βάθος τῆς εὐθύνης! Ὡς ἐν πάσῃ τοῦ κόσμου τούτου λειτουργίᾳ ἡ εὐθύνη βλίνει κατ' εὐθὺν λόγον πρὸς τὴν βαθμίδα τῆς ὑπηρεσίας, ἣν ἀνέρχεται τις, οὕτως ὑπεράνω πάσης κοσμικῆς εὐθύνης κεῖται ἐκείνη, ἣν ἀναδέχεται ὁ ὑπηρετῶν οὐχὶ εἰς ἔργα καὶ σκοποὺς βιωτικοὺς καὶ ἐγκοσμίους, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ αὐτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας καὶ τὸ αἶμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιασθῆ, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας χειρόνος ἀξιώθησεται τιμωρίας ἢ ὁ ἀθετήσας τὸν νόμον Μωϋσέως (Ἐβρ. 10, 29), τίνος ποινῆς κριθήσονται ἀξιοὶ οἱ τοιαύτην πεπιστευμένοι παρὰ τοῦ Θεοῦ τιμὴν καὶ οἰκονομίαν; Ἐννοοῦντες δὲ ἀμφοτέρω ταῦτα, τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ ὑμετέρου ἀξιώματος συσκευάσασθε δι' ὅλων ἐκείνων τῶν μέσων καὶ ἐφοδίων, τὰ ὁποῖα δύνανται ν' ἀναδείξωσιν ὑμᾶς ἀξίους καὶ δοκίμους τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου ἐργάτας. Καλούμενοι νὰ φυτεύσητε τὸ δένδρον τῆς πίστεως ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἐβλάστησεν ἔτι, νὰ ἀνακαθάρητε αὐτὸ διαβιβρωσκόμενον ὑπὸ τοῦ σάρακος τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος, νὰ ὑπερασπίσητε αὐτὸ

κατὰ τῆς ἀγρίας λαίλαπος τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς μισαλλοδοξίας τῶν κρατούντων, ἐνδύσασθε αὐτοὶ πρῶτοι τὸν θώρακα τῆς πίστεως καὶ τὴν περικεφαλαίαν τῆς ἐλπίδος. Ἄς μὴ πτοῖ ὑμᾶς μήτε ὁ ὄγκος τῶν ὑψουμένων περὶ ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἀγρίου κλύδωνος οὐρανομήκων κυμάτων, μήτε τὸ ὑπόσαθρον καὶ καταποντισμὸν ἀπειλοῦν σκάφος, οὐ ἐπιβαίνετε. «Μὴ ταρασσέσθω ἡμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω, πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν». (Ἰωαν. 14, 27). Ἡ πίστις, ἡ ἀδίστακτος πρὸς τὸν Θεὸν πίστις, εἶναι ἐκείνη, ἣτις θὰ παρέχῃ εἰς ὑμᾶς τὴν ἀκαταμάχητον δύναμιν, ὅπως νικηφόροι ἐξέρχησθε τῶν περικυκλούντων ὑμᾶς κινδύνων! Καὶ πρὸς τὴν πίστιν ταύτην, ἃς εἶναι ἀρρήκτως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν συνδεδεμένη ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν φιλόστοργον ὑμῶν μητέρα Ἐκκλησίαν. Ὅσάκις ἀκούετε καλοῦσαν ἢ καὶ ἐπιτάσσουσαν τὴν φωνὴν αὐτῆς ἀναλογίζεσθε ἀμέσως τὰς ἀναριθμήτους δωρεὰς καὶ χάριτας, ὧν παρ' αὐτῆς ἠξιώθητε ἀπὸ τῆς ὥρας, καθ' ἣν αὕτη περιβαλοῦσα τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας, ἀνέδειξεν ὑμᾶς τέκνα φωτός, μέχρι τῆς τελευταίας ταύτης πανηγυρικῆς ὑμῶν προπομπῆς εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου. Ἀναλογιζόμενοι δὲ ταῦτα καὶ τὰ ἀνεκείνῃ ὑμᾶς ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτῆς ἀρρητα ἐν τῷ μέλλοντι ἀγαθὰ μὴ ἀποδυσπετεῖτε πρὸς τὰς συμπαραομαρτούσας εἰς αὐτὴν δυσκολίας, ἀλλὰ αὐτὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι, κατὰ σκοπὸν διώκετε ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. 3, 13).

Ἄλλ' αἱ ἐξαιρετικαὶ περιστάσεις, ἃς διανύει τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας εὐρύνουσιν ἔτι μᾶλλον τὴν ὑμετέραν κλήσιν, ἀγαπητοί, ἐν τῷ παρόντι. Καλεῖσθε συγχρόνως ἀρχηγοὶ καὶ ποδηγέται τοῦ πολυπαθοῦς ἡμῶν ἔθνους. Ὅτι ἐν τῇ μακραίῳ αὐτοῦ ἱστορι-

κῆ ἐξελίξει ἐδημιούργησε καὶ παρέδωκεν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὡς ἱεράν καὶ ἄσινῃ παρακαταθήκην, πάντα τὰ πνευματικά καὶ ἠθικά αὐτοῦ ἀγαθὰ καὶ τὰ ἰδεώδη ὑμεῖς ἐστε οἱ κεκλημένοι, ὅπως ἀπαραμείωτα καὶ ἀλώβητα διαφυλάξετε ἐν τῷ νῦν, κρείσσονα καὶ τελειότερα παραδώσετε εἰς τοὺς ἐπιγιγνομένους. Ἀπέναντι τῶν ἄνωθεν ἐπιβουλῶν καὶ ἰδίων ἐκείνης, ἣτις ἐκ θεμελίων σαλεύουσα τὴν πρὸς τὴν ἀγίαν ὑμῶν θρησκείαν στενότατα συνδεδεμένην ἐθνικὴν ἐκπαίδευσιν διαρρηγνύει τὸν ἰσχυρότατον κρίκον τὸν συνδέοντα τὰ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων τοῦ ἔθνους μέλη εἰς ἓν σῶμα, ὀφείλετε νὰ ἀντεπεξέλθητε μετὰ τοιαύτης ἐπιμονῆς καὶ ἐθελουσίας, οἷαν ἀπαιτεῖ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγχειρήματος! Ἄλλ' ἡ ἐπιμονὴ αὕτη καὶ ἐθελουσία, ἵνα ἐπιτύχη ἀνάγκη νὰ ἔχη οἷόν τινος συνομίλους καὶ συνερίθους ἔνθεν μὲν τὴν σεμνὴν θεῶν τῆς φρονήσεως, ἐτέρωθεν δὲ τὴν λευκὴν ἀγνότητα τοῦ φρονήματος. Ἄνευ τῆς πρώτης ἀπηδαλιούχῃ, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς Σκύλλης τοῦ μωροῦ ἐγωῖσμοῦ καὶ τῆς αὐτεπιδείξεως θὰ κατασυντριβῆτε εἰς τὰς ἀξένους ἀκτὰς τῆς δυσπιστίας, τῆς καταδιώξεως καὶ τῆς προώρου ἔστιν ὅτε ἀποστρατείας. Μὴ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τοῦ δευτέρου, ὅπερ μόνον ἐξευγενίζει καὶ ἀνυψοῖ καὶ τὰς ἐνεργείας ἔτι, αἵτινες ὑπὸ τὰ ὄμματ' αὐστηροῦ ἐπικριτοῦ δὲν θεωροῦνται ἠθικῆς τινος σκωρίας ἄμοιροι, ἀποστερεῖτε ἑαυτοὺς τοῦ εὐγενεστάτου κοσμήματος τῶν ὑμετέρων πράξεων. Ἄλλ' ἵνα ἰσχυροὶ καὶ ἀκατάβλητοι προβαίνητε κατὰ τῶν ἔξω, κινουῦντες οὐχὶ τὸν ἔλεον καὶ τὸν οἶκτον, ἀλλὰ τὸν σεβασμόν, τολμῶ εἰπεῖν, καὶ τὸν φόβον, προσπαθεῖτε πάσῃ δυνάμει καὶ θυσίᾳ στερρόν νὰ διατηρῆτε τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης πρὸς τε ἀλλήλους καὶ πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἡ θέλησις τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ ἔθηκε πλησίον ὑμῶν συναγωνιστὰς καὶ συνάθλους. Πρὸ παντός, ἀδελ-

φοί, μὴ κατακυριεύσῃ ὑμᾶς ἡ ἄλλοπρόσαλλος ἰδέα, ὅτι δύνασθε νὰ ἐπιτελέσητέ τι γενναῖον ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους ἄνευ τῆς ἀμερίστου καὶ ὀλοψύχου ὑποστηρίξεως τῶν ἐμπειπιστευμένων εἰς τὴν ὑμετέραν πνευματικὴν διοίκησιν καὶ ὁδηγίαν. Καὶ ἂν ἔτι δὲν λείπωσιν ἐκ μέσου ὑμῶν οἱ ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες, νεφέλαι ἀνυδροὶ, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα» (Ἰουδ. 1, 12), ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ μακροθυμεῖτε καὶ ἐπ' αὐτοῖς, ὡς ὁ Κύριος τοῦ ἀγροῦ ἐπὶ τοῖς ζιζανίοις τοῖς συμφουμένοις μετὰ τοῦ σίτου, μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ θερισμοῦ. Ἄλλ' ἵνα ἔχητε τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ ὀφείλετε νὰ συγκεντρώσητε ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν τὸ ἰδεῶδες οὐ μόνον δοκίμου κληρικοῦ ἀλλὰ καὶ ἀντιπροσώπου τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως· εὐσέβεια καὶ ζῆλος κατ' ἐπίγνωσιν, ἀκάματος δραστηριότης καὶ ἐνέργεια, εὐγενὴς καὶ πρόθυμος συμπεριφορὰ πρὸς πάντας, ἐν τῇ ἀπονομῇ τῆς δικαιοσύνης ἀκέραιοι, ἐπιεικεῖς πρὸς τοὺς πταίσαντας, τὰ ἦθη χρηστοὶ καὶ ἀνεπίληπτοι «μηδεμίαν ἐν οὐδενὶ διδόντες προσκοπὴν ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία, ἀλλ' ἐν παντί συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς Θεοῦ διάκονοι» (2 Κορ. 6, 3). Πρῶτοι ὑμεῖς «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις, ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις . . . ὡς παιδευόμενοι καὶ μὴ θανατούμενοι, ὡς λυπούμενοι, κεί δὲ χαίροντες, ὡς πτωχοὶ πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες, ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες» (2 Κορ. 6, 4—6, 9—11). Κατανοήσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, ὅτι καιρὸς ὑψίστων θυσιῶν ὁ παρῶν καιρὸς. Εὐτυχεῖς ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ ἔθνος, ἂν ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν, τῶν σήμερον εἰς τὴν κονίστραν ἀ-

ποδυομένων, εὐρη ἐκείνους, οἵτινες καὶ δύνανται καὶ θέλουσι μετὰ ἡρωϊκῆς καρτερίας νὰ ὑποστῶσι ταύτας.

«Καὶ τὰ νῦν παρατίθεται ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ» (Πραξ. 20, 32). «Ὁ δὲ Θεὸς πάσης χάριτος, ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, αὐτὸς καταρτίσαι, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν» (1 Πέτρ. 5, 10).

